

О.Є. Златогорський, С.Д. Панишко

ДОСЛІДЖЕННЯ У м. ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ У 2009 р.

Information on excavations on the territory of a circuitous city of mediaeval Volodymyr in 2009 is provided. Under thick layers certain objects were discovered, particularly a well.

Археологічні дослідження на території м. Володимир-Волинський тривають уже понад століття. Вперше розкопки тут в уроч. Стара Катедра здійснив наприкінці XIX ст. А.В. Прахов. У міжвоєнний період топографічно-археологічні дослідження провадив О. Цинкаловський, а в другій пролоVINI XX ст. територію поблизу Василевської церкви розкопував М.К. Каргер. Муровані стіни замку вивчав М.М. Кучінко. П.О. Раппопорт здійснив повторні розкопки в уроч. Стара Катедра. Різноманітні об'єкти вивчали М.В. Малевська та Є.В. Шолохова, Г.О. Пескова, С.В. Терський.

2009 року двома траншеями досліджено ділянку в центральній частині міста по вул. Ковельська, 1, за 0,2 км на північ від городища, що є залишками дитинця давньоруського Володимира. Планіграфія центральної частини Володимира вказує, що ця територія входила до складу його окольного міста.

Траншею 1 (4,0 × 2,7 м) було закладено на розі вулиць Ковельська та Луцька. Оскільки попередні розвідки показали наявність тут потужного шару будівельного сміття, верхній ґрунт до глибини 2,0 м виймали механічним способом, а нижче — вручну.

На глибині 2,7 м знаходилася нижня межа цегляного фундаменту, який обмежував траншею з півночі. Кладка фундаменту лежала на культурному шарі. Стіна підвального приміщення, що обмежувала траншею з півдня, закінчувалася на глибині 2,9 м. За конструктивними особливостями та матеріалом (цегла XX ст.) вона аналогічна описаній.

На глибині 2,7 м у східній частині траншеї зафіксовано горизонтальний прошарок зітлі-

лого дерева завтовшки до 0,1 м. Хоча він був на рівні нижньої межі фундаменту у північній стіні траншеї, якогось зв'язку між цими об'єктами не встановлено. Однак цей прошарок фіксує певний будівельний горизонт, підтвердженням чому було скупчення глини 1 у північно-західному куті траншеї. Хоча воно було досить аморфним, все ж мало близьку до горизонтальної верхню межу, яка залягала на рівні прошарку зітлілого дерева у східній частині траншеї.

З цього рівня розпочиналися давніші культурні нашарування. На глибині 2,8—3,0 м то був гумусований ґрунт з вкрапленнями пізньосередньовічної та окремих фрагментів давньоруської кераміки, і нижче знахідки XX ст. вже не траплялися. На глибині 3,0—3,2 м характер культурного шару не змінився, хоча в східній частині траншеї зросла концентрація дрібних фрагментів дерева. Тут простежувалися нечіткі, але помітні прошарки дерева (тріски та тлін), що понижувались у північному напрямку. У північно-західному куті на глибині 3,2 м знаходилася нижня межа скупчення глини 1.

На рівні 3,2—3,4 м у центральній частині траншеї розпочалося потужне скупчення глини 2 з домішками гумусу, яка заповнювала котлован, викопаний при спорудженні елемента водопроводу (каналізації). Досліджено південно-західний кут котловану, що продовжувався у північній та частково південній стінах траншеї. Його викопано в культурному шарі з глибини приблизно 3,2 м від рівня сучасної поверхні, і скупчення глини 1 являло собою залишки викиду з котловану. У центральній частині траншеї котлован доходив до передматерикового шару, у східній частині — врізався у материк. Західна його стіна похила, очевидно він звужувався до дна.

Рис. Володимир-Волинський. Колодязь на глибині 4,8 м

Заповнення котловану складалось із двох стратиграфічно виражених елементів. Після установки колодязя на його дні котлован був засипаний шаром глини з дрібними домішками гумусу (скупчення глини 2). Цей ґрунт, очевидно, був вийнятий з котловану та складований на його західному краю (скупчення 1). У напрямку на схід потужність глиняної засипки зменшувалася, досягаючи у північно-східному куті всього 0,7 м. Натомість тут простежувалися дерев'яні елементи перекриття котловану над засипкою у вигляді двох прошарків зтілого дерева та прошарку глини, які прогинались у напрямку до північно-східного кута траншеї, де знаходився виявлений нижче колодязь. Перший прошарок зтілого дерева перекривав глиняну засипку котловану та за середньої товщини близько 10 см зростав у східному напрямку, досягаючи товщини 35 см над колодязем. Другий прошарок лежав дещо вище і також прогинався у напрямку до центру колодязя. Під цим прошарком на відстані 0,5 м і паралельно до нього лежав шар глини, який також потовщувався у напрямку до центру колодязя.

У засипці котловану виявлено відносно мало знахідок. Хоча котлован і почали копати в

культурному шарі, все ж частка материкової глини у його засипці була дуже значною. Великий об'єм материкової глини вказує на значну глибину та розміри котловану, основна частина якого залишилася недослідженою.

На східній межі траншеї, у її північно-східному куті, на глибині 4,8 м зафіксовано порожнину колодязя, обшитого дерев'яними дошками. У траншею потрапила тільки третина його площі, основна ж частина продовжувалась у східній стіні. Колодязь мав квадратну форму з довжиною стін 1,2 м. Його стіни були горизонтально обшиті дерев'яними дошками завтовшки 3,0–5,0 см, які на південній та північній стінах доповнювали вертикально встановлені дошки. Дно — материкова глина. На дні лежав великий фрагмент частково зтілого дерев'яної плахи, очевидно від перекриття.

На момент дослідження висота (глибина) колодязя становила 1,0 м, однак у період його функціонування вона була дещо більшою. На це вказує просідання поверхні над колодязем, що сягає до 0,7 м. Отже початкова глибина колодязя могла бути 1,7 м.

Поза межами котловану й колодязя, у західній частині траншеї, на глибині 3,2–4,8 м простежено культурний шар з пізньосередньовічною та давньоруською керамікою. Кількість давньоруської кераміки зростала по мірі заглиблення. Але виключно давньоруську кераміку знайдено тільки на глибині 4,6–4,8 м, на межі з передматериковим шаром. Тут, на глибині 4,8 м, зафіксовано яму. У межах траншеї вона мала розміри 0,9 × 0,8 м та глибину 0,2 м. Східну її частину перекривала глиняна лінза, що продовжувалася за її межами. У заповненні ями виявлено кераміку XII–XIII ст.

Траншею 2 (5,0 × 2,0 м) закладено за 19,5 м на південь від траншеї 1. Виявлено шар будівельного сміття, який сягав глибини 3,1 м, та культурний шар нового часу потужністю 1,0 м під ним.

